

vegyék a könyvtárakkal szembeni felelősségüket. Másik kívánságuk, miszerint szükség van megfelelő garanciákkal rendelkező könyvtári törvényre, valószínűleg nem fog maradéktalanul teljesülni, ugyanis a Svéd Nemzeti Kulturális Tanács, amely a törvény kidolgozásáért felelős, egy 1985-ben benyújtott állásfoglalás alapján szándékozik megfogalmazni a törvényjavaslatot. Ez azonban csak a következőket tartalmazza: könyvtárat minden településnek, szakképzett könyvtárost minden könyvtárba, valamint a nyomtatott dokumentumok legyenek ingyenesen kölcsönözhetőek.

(Fazokas Eszter)

Lásd még 141

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igényvizsgálat

Lásd 116

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS -TERJESZTÉS

Nyomtatott dokumentumtípusok

Lásd 125

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

94/160

BINDER, Wolfgang: Elektronische Zeitschriften und Preprints. Neue Publikationsformen und -kanäle als Ingredienzen der unsichtbaren Bibliothek = Bibliotheksdienst. 27.vol. 1993. 12.no. 1883-1905.p. Bibliogr. 14 tétel.

Elektronikus folyóiratok és preprintek. Új publikálási formák és csatornák mint a láthatatlan könyvtár részei

Elektronikus folyóirat; Folyóiratkiadás; Kísérlet; Munkafolyamat

A virtuális könyvtár, a láthatatlan könyvtár fogalma – lényegében a hálózati információforrások – a fizikai könyvtár kiegészítése vagy alternatívája, míg az elektronikus könyvtár fogalma általában a helyben tárolt publikációkhoz kapcsolódik.

A hálózatok (Bitnet, Internet, JANET, EARN, UUCP stb.) első korszaka már lezárult az új, nagysebességű hálózatok (NREN, Super-JANET) megjelenésével. A hálózatok használata havonta (!) 15%-kal nő. A hálózatokon mód van nyílt kommunikációra a hirdetőtáblák, vitacsoportok és újabban a gopherek révén.

Ha az elektronikus publikálást leszűkítjük a primér dokumentumokra, a hagyományos elektronikus médiák, így az online adatbázisok közül tulajdonképpen csak a faktografikus adatbázisok kerülhetnek szóba. A másik hordozó, a CD-ROM sem vált a kurrens publikálás bevett eszközévé, lényegében a dokumentumszolgáltató rendszerek tároló-archiváló eszköze maradt.

Az elektronikus folyóiratok (Internet-folyóiratok, E-folyóiratok) ma fejlődésükben ott tartanak, ahol a CD-ROM 1987 körül, amikor a nagy várakozásokkal szemben viszonylag szerény realitások álltak. A CD-ROM a használókat a „fizikai” könyvtár használóivá tette, ugyanakkor az elektronikus folyóiratok a könyvtárakat és a végfelhasználókat teszik a láthatatlan könyvtár klienseivé.

Az elektronikus folyóiratok már túljutottak a kísérleti időszakon. Tudományos témákkal foglalkoznak, részben lektorálják is őket. Ritkán je-

lennek meg nyomtatott folyóiratok elektronikus változataiként. A kiadványok nagy része híradó-jellegű. Viszonylag sok cím foglalkozik az információ, kommunikáció, informatika témáival. A folyóiratok felének van ISSN-je, kb. kétharmaduknál hozzáférhetők a korábbi számok, néhányat referáló lapok is feltárnak. A folyamatos számozás jellemző, a periodicitás a hetitől az évi háromig változik. Szinte kivétel nélkül ASCII szövegként jelennek meg. Kiadók legtöbbször nem profitorientált intézmény. Sok esetben a folyóirattal párhuzamosan elektronikus konferencia vagy vitacsoport is létezik. Az ingyenesség tartósan nem tartható fenn, valószínűleg bevezetik az Interneten a hitelkártyás elszámolást.

Az **elektronikus preprintek** műfaja 1992 tavaszán jelent meg a Los Alamos Laboratories (USA) kezdeményezéseként, energetikai és elméleti fizikai témakörben. Az előfizetők napi gyarapodási jegyzékekből tájékozódhatnak (bibliográfiai adatok és referátumok). A teljes szöveget egy azonosító szám alapján lehet lehívni. A későbbiekben a hagyományos publikálás adatait a preprintek mellett feltüntetik. A preprintek sikeréhez az is hozzájárult, hogy azokat a formátumokat alkalmazzák, amelyekben a szerzők egyébként is dolgoznak. A szövegeket ASCII formátumban, az ábrákat PostScript fájlként hozzáfűzve közlik. A rendszerhez egy programkönyvtárat is csatoltak. Becslések szerint ilymódon egyes (jelenleg főleg természettudományi) szakterületek kutatói kurrens szakirodalmi igényeiknek a felét ingyenesen kielégíthetik az elektronikus preprintek segítségével.

Az elektronikus hálózati publikációkhoz a felhasználók intézményi közvetítés nélkül hozzáférhetnek. A könyvtárakkal előreláthatólag akkor lépnek ez ügyben rendszeres kapcsolatba, amikor a térítés gyakorlattá válik. A könyvtárakra az információközvetítésben továbbra is szükség lesz; a következő feladatok várnak rájuk: tanácsadás a használóknak, dokumentáció, feltárás, az intellektuális hozzáférés közvetítése, a fizikai hozzáférés segítése (helyi tárolás és archiválás), távolsági keresés, rendszertervezés.

(Hegyközi Ilona)

Az elektronikus másolás (nyomtatott dokumentumok átvitele gépi hordozóra) az egyetemi könyvtárakban; technikai és jogi kérdések

Alakfelismerés; Egyetemi könyvtár; Elektronikus publikáció; Felmérés; Másolás; Szerzői jog; Teljes szövegű adatbázis

A cikk az elektronikus másolás (EM) fogalmi tisztázásával kezdődik. Az EM nyomtatott dokumentumok szkennelével vagy egyéb módszerekkel történő letapogatása, aminek eredménye egy elektronikus adatbázis, amelyben a szöveget képi vagy digitális formában tárolják. Röviden kitér az EM technikai szempontjaira, s bemutat két letapogatási technológiát: a képi dokumentumfeldolgozást (document image processing, DIP) és az optikai karakterfelismerést (optical character recognition, OCR), de főleg az EM jogi és gazdaságossági kérdéseivel foglalkozik. Tárgyalja az EM szerzői jogi vonatkozásait, különösen a kiadóknak a szerzői jog megsértésétől való félelmét, kitérve az Európai Közösségek Bizottságának a szerepére, valamint a főbb kiadók nézeteire és kezdeményezéseire. Arra a következtetésre jut, hogy a kiadók nem akarnak jogszabályokkal rájuk kényszerített megoldásokat, s azt sem szeretnék, ha az EM gyakorlata széleskörűen elterjedne, de sok időbe telik, amíg pozitív lépéseket is képesek lesznek megtenni. A cikk áttekinti a brit helyzetet és az egyetemi könyvtáraknak az EM-mel és a hálózati információkkal kapcsolatos szerepét, s közreadja az ezzel a kérdéssel foglalkozó felmérés eredményét. Befejezésül azt mérlegeli, hogy az EM a jelek szerint milyen hatással lesz a jövőben a tudományos kommunikációra és az időszaki kiadványok fennmaradására.

(Autoref.)

94/161

MUIR, Adrienne – OPPENHEIM, Charles: Electrocopying, the Publishers Association and academic libraries = J.Lib. Inf. Sci. 25. vol. 1993. 4. no. 175-186. p. Bibliogr.

94/162

STAHL, Bil: Interactive video networks: experiences, issues and challenges = Microcomp. Inf. Manage. 10. vol. 1993. 3. no. 195-202. p.

Interaktív videohálózatok: tapasztalatok, kérdések és kihívások

Online üzemmód; Számítógép-hálózat; Videotechnika

Az interaktív video szolgáltatásokról és hálózatokról egyre több leírás jelenik meg az ismeretterjesztő és a műszaki szaksajtóban. Még nagyon kevés tapasztalat áll rendelkezésre a nagyméretű interaktív video hálózatokról. A cikk ezek közül ismertet néhányat. Kitér néhány műszaki és nem műszaki kérdésre is, amelyekkel foglalkozni kell, mielőtt az interaktív video szolgáltatások széles körben hozzáférhetővé válhatnak. Alapvető változtatásokra van szükség a távközlési vállalkozások szolgáltatásaiban és térítési rendszerében, amiatt, hogy az interaktív video szolgáltatásokhoz nagykapacitású hálózatokra van szükség. A távközlési ipar átstrukturálása az interaktív video szolgáltatások támogatására kockázattal jár, nehéz és költséges, de meg kell tenni. Bár az interaktív video pontos hatását nem lehet megvalósítása előtt felmérni, kevesen vonják kétségbe a benne rejlő lehetőségeket.

(Autoref.)

Lásd még 138

Kommunikációs technikák

94/163

PHILIP, G.: ISBN: an emerging electronical highway for business data communications = J.Inf.Sci. 19.vol. 1993. 4.no. 279-289.p. Bibliogr. 23 tétel.

Az Integrated Services Digital Networks – a jövő elektronikus sztrádája az üzleti adatkommunikáció céljára

Számítógép-hálózat; Tájékoztatás -közgazdasági; Távközlés

Az Integrated Services Digital Network (ISDN) megvalósítása a világ legfejlettebb országaiban a kommunikációs hálózatok hagyományos, foko-

zatos fejlesztésének a végét jelzi. Az ISDN, amely a digitális technológia terméke, arra törekszik, hogy a meglévő hálózatokat egyetlen elektronikus sztrádává integrálja a sokféle formátumú információk együttes szállítása érdekében. Míg az üzleti élet résztvevői számára ideálisnak tűnik, hogy számos szolgáltatás biztosítható egyetlen vonalon, sajnos az ISDN számára a legnagyobb impulzust jelenleg a technológia tolóereje, nem pedig a piac húzóereje adja. Sok potenciális vásárló szkeptikus az ISDN szolgáltatás hasznosságával kapcsolatban, a költségek miatt, a szabványosítási problémák miatt és a meglévő hardver fejlesztésének szükségessége miatt. A cikk az ISDN európai, észak-amerikai és távol-keleti helyzetét és alkalmazását vizsgálja, beleértve a szolgáltatás iránt megnyilvánuló alacsony vásárlási kedvet. Az ISDN-szolgáltatás valószínűleg nem marad több egy drága és bonyolult technikai megoldásnál, ha a távközlési forgalmazók fejlesztéseikkel és az új alkalmazások bemutatásával nem ébresztik fel a vásárlók érdeklődését.

(Autoref.)

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Könyvtárgépesítés általában

94/164

TENOPIR, Carol: Hot topics for the new year = Libr.J. 118.vol. 1993. 21.no. 94-96.p.

Az információtechnológiára épülő szolgáltatások uralkodó irányzatai 1994-ben

CD-ROM; Dokumentumszolgáltatás; Online információkeresés; Számítógép-hálózat; Szoftver;